

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभेलपमेण्ट समूह, पाँचौ तह वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

पाठ्यक्रमको रूपरेखा:— यस पाठ्यक्रम योजनालाई तीन चरणमा विभाजन गरिएको छ ।

प्रथम चरण:- लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्क:- १००

द्वितीय चरण:- लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्क:- १००

अन्तिम चरण:- अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्क:- ३०

लिखित परीक्षा योजना (Written Examination)

पत्र	विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली		प्रश्न संख्या ^x अङ्कभार	समय
प्रथम चरण							
प्रथम	सामान्यज्ञान र सार्वजनिक व्यवस्थापन (General Awareness & Public Management)	१००	४०	वस्तुगत (Objective)	बहुवैकल्पिक (MCQs)	२० प्रश्न ^x २ अङ्क = ४०	४५ मिनेट
	सेवा सम्बन्धी कार्य ज्ञान (Job Based-Knowledge)					३० प्रश्न ^x २ अङ्क = ६०	
द्वितीय चरण							
द्वितीय	सेवा सम्बन्धी कार्य ज्ञान (Job Based-Knowledge)	१००	४०	विषयगत (Subjective)	छोटो उत्तर (Short Answer) लामो उत्तर (Long Answer)	१२ प्रश्न ^x ५ अङ्क = ६० ४ प्रश्न ^x १० अङ्क = ४०	२ घण्टा १५ मिनेट

अन्तिम चरण:-

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली
अन्तर्वार्ता	३०	मौखिक अन्तर्वार्ता (Oral Interview)

द्रष्टव्य:-

- यो पाठ्यक्रम योजनालाई प्रथम चरण र द्वितीय चरण गरी दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ ।
- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुन सक्नेछ ।
- लिखित परीक्षामा यथासम्भव निम्नानुसार प्रश्नहरू सोधिनेछ ।

प्रथम पत्रका एकाइ	१	२	३	४	५	६
प्रश्न संख्या	१०	१०	९	७	७	७
द्वितीय पत्रका एकाइ	१		२		४	
प्रश्न संख्या	६ प्रश्न x ५ अङ्क = ३० अङ्क र २ प्रश्न x १० अङ्क = २० अङ्क			६ प्रश्न x ५ अङ्क = ३० अङ्क र २ प्रश्न x १० अङ्क = २० अङ्क		

- वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice) प्रश्नहरूको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।
- प्रथम पत्र र द्वितीय पत्रको लिखित परीक्षा छुट्टा छुट्टै हुनेछ ।
- यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जेसुकै लेखिएको भएतापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरू परीक्षाको विज्ञापन हुदाँका वखत (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभेलपमेण्ट समूह, पाँचौ तह वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

७. बहुवैकल्पिक प्रश्नहरू हुने परीक्षामा कुनै प्रकारको मेमोरीयुक्त विद्युतीय उपकरणहरू जस्तै: क्याल्कुलेटर मोबाइल फोन, स्मार्ट घडी लगायतका कुनै पनि बस्तुहरू प्रयोग गर्न पाइने छैन।
८. विषयगत प्रश्नहरूको हकमा तोकिएको अंकको एउटा लामो प्रश्न वा एउटै प्रश्नका दुई वा दुईभन्दा बढी भाग रत्थय यच न्यचभ उबचतक या ब कप्लनभि त्रगभकतप्यल० वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू ९कजयचत लयतभक० सोध्न सकिनेछ।
९. परीक्षामा सोधिने प्रश्नसंख्या, अङ्क र अङ्क भार यथासम्भव सम्बन्धित पत्र/विषयमा दिइए अनुसार हुनेछ।
१०. विषयगत प्रश्न हुने पत्र/विषयका प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टा-छुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् । परीक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नहरूको उत्तर सोही खण्डको उत्तरपुस्तिकामा लेख्नु पर्नेछ।
११. प्रथम चरणको लिखित परीक्षामा न्युनतम उत्तीर्णाङ्क प्राप्त गरेका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको लिखित परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ ।
१२. प्रथम चरणको लिखित परीक्षामा प्राप्त गरेको प्रासाङ्क र द्वितीय चरणको लिखित परीक्षामा न्युनतम उत्तीर्णाङ्क प्राप्त गर्ने उम्मेदवारहरूले प्राप्त गरेको प्रासाङ्क जोडी प्राप्त हुने कूल प्रासाङ्कको योग्यताका आधारमा बर्णानुक्रम अनुसार लिखित परीक्षाको नतिजा प्रकाशन गरिनेछ ।
१३. लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।
१४. प्रथम तथा द्वितीय चरणको लिखित परीक्षाको प्रासाङ्क र अन्तर्वार्ताको प्रासाङ्कको कुल अङ्कको योगका आधारमा योग्यताक्रम निर्धारण गरी माथिल्लो योग्यताक्रमका आधारमा अन्तिम नतिजा प्रकाशित गरिनेछ ।
१५. यसभन्दा अगाडि लागू भएको माथी उल्लेखित सेवा समूह/उपसमूहको पाठ्यक्रम खारेज गरिएको छ ।
१६. पाठ्यक्रम लागू मिति:- २०८१।०९।२४

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभेलपमेण्ट समूह, पाँचौ तह वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र (Paper I):-

सामान्य ज्ञान र सार्वजनिक व्यवस्थापन तथा सेवा सम्बन्धित कार्य ज्ञान

खण्ड क १९अतप्यल ७०

सामान्य ज्ञान र सार्वजनिक व्यवस्थापन

(General Awareness & Public Management)

(२० प्रश्न * २ अङ्क = ४० अङ्क)

१. सामान्य ज्ञान (General Awareness) (१० प्रश्न * २ अङ्क = २० अङ्क)

- १.१. नेपालको भौगोलिक अवस्था, प्राकृतिक स्रोत र साधनहरू
- १.२. नेपालको ऐतिहासिक, सांस्कृतिक र सामाजिक अवस्था सम्बन्धी जानकारी
- १.३. लुम्बिनी प्रदेशको भौगोलिक, ऐतिहासिक, सांस्कृतिक र सामाजिक अवस्था सम्बन्धी जानकारी
- १.४. नेपालको आर्थिक अवस्था र चालु आवधिक योजना सम्बन्धी जानकारी
- १.५. लुम्बिनी प्रदेशको आर्थिक अवस्था र चालु आवधिक योजना सम्बन्धी जानकारी
- १.६. जैविक विविधता, दिगो विकास, वातावरण प्रदुषण, जलवायु परिवर्तन र जनसंख्या व्यवस्थापन
- १.७. जनस्वास्थ्य, रोग, खाद्य र पोषण सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- १.८. नेपालको संविधान (भाग १ देखि ५ सम्म र अनुसूचीहरू)
- १.९. संयुक्त राष्ट्रसंघ र यसका विशिष्टीकृत संस्था सम्बन्धी जानकारी
- १.१०. क्षेत्रीय संगठन (सार्क, बिमस्टेक, आसियान र युरोपियन संघ) सम्बन्धी जानकारी
- १.११. राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय महत्वका समसामयिक गतिविधिहरू

२. सार्वजनिक व्यवस्थापन (Public Management) (१० प्रश्न * २ अङ्क = २० अङ्क)

- २.१. कार्यालय व्यवस्थापन (Office Management)
  - २.१.१. कार्यालय: (Office) परिचय, महत्व, कार्य र प्रकार
  - २.१.२. सहायक कर्मचारीका कार्य र गुणहरू
  - २.१.३. कार्यालय स्रोत साधन (Office Resources): परिचय र प्रकार
  - २.१.४. कार्यालयमा सञ्चारको महत्व, किसिम र साधन
  - २.१.५. कार्यालय कार्यविधि (Office Procedure): पत्र व्यवहार (Correspondence), दर्ता र चलानी (Registration & Dispatch), परिपत्र (Circular), टोक आदेश (Order), टिप्पणी लेखन र टिप्पणी तयार गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू
  - २.१.६. अभिलेख व्यवस्थापन (Record Management)
- २.२. निजामती सेवा ऐन, २०४९ र नियमावली, २०५० तथा प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०८० र नियमावली, २०८० मा रहेका देहायका व्यवस्थाहरू
  - २.२.१. निजामती सेवा, प्रदेश निजामती सेवा र स्थानीय सरकारी सेवाको गठन, संगठन संरचना, पदपूर्ति गर्ने तरिका र प्रक्रियाहरू
  - २.२.२. कर्मचारीको नियुक्ति, सरुवा, बढुवा, बिदा, विभागीय सजाय अवकाश र सुविधा
  - २.२.३. कर्मचारीले पालन गर्नुपर्ने आचरण र कर्तव्यहरू
- २.३. सरकारी बजेट, लेखा र लेखापरीक्षण प्रणाली सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- २.४. सार्वजनिक सेवा प्रवाहको अर्थ, सेवा प्रवाह गर्ने निकाय, तरिका र माध्यमहरू
- २.५. मानव अधिकार, सुशासन र सूचनाको हक सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- २.६. सार्वजनिक बडापत्र (Public/citizen Charter) महत्त्व र आवश्यकता
- २.७. व्यवस्थापनको अवधारणा तथा सार्वजनिक व्यवस्थापनमा नेतृत्व, निर्देशन, समन्वय, निर्णय प्रक्रिया, उत्प्रेरणा र नियन्त्रण सम्बन्धी जानकारी
- २.८. मानवीय मूल्य मान्यता (Human Values), नागरिक कर्तव्य र दायित्व तथा अनुशासन

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभेलपमेण्ट समूह, पाँचौ तह वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- २.९. सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ (परिच्छेद २)
- २.१०. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- २.११. भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ (परिच्छेद २: भ्रष्टाचारको कसुर र सजाय सम्बन्धी व्यवस्था)
- २.१२. वातावरण संरक्षण ऐन, २०७७
- २.१३. सार्वजनिक खरिद सम्बन्धी प्रदेश नियमावली, २०७६ (लुम्बिनी प्रदेश)
- २.१४. लुम्बिनी प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली

खण्ड ख

सेवा सम्बन्धित कार्य ज्ञान (Job Based- Knowledge)

(३० प्रश्न X २ अङ्क = ६० अङ्क)

३. कृषि, पशुपंक्षी सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था र पशुपंक्षी तथा मत्स्यका प्राविधिक पक्षहरू
  - ३.१. नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको कृषि सम्बन्धी संगठन संरचना बारेमा जानकारी
  - ३.२. कृषि पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रम तर्जुमाका आधार र एकीकृत कृषि प्रसार सेवा कार्यक्रम
  - ३.३. जलवायु परिवर्तन र यसले नेपालको कृषि क्षेत्रमा पुर याएका असर/प्रभावहरू र न्यूनीकरणका उपायहरू
  - ३.४. दिगो कृषि विकासका सिद्धान्तहरू
  - ३.५. चालु योजनामा पशुपंक्षी क्षेत्रको प्राथमिकता, लक्ष्य, उद्देश्य, कार्यक्रम एवं कार्यान्वयन रणनीति
  - ३.६. कृषि विकास रणनीति २०१५-२०३५ र यसका विशेषताहरू
  - ३.७. विद्यमान वीड विजन, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन, जैविक विशेषता संरक्षण नीतिका मूलभूत विशेषताहरू
  - ३.८. पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, २०५५ र नियमावली, २०५६
  - ३.९. पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, २०७५ (प्रदेश)
  - ३.१०. पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा व्यवसायी परिषद् ऐन, २०७९ र नियमावली, २०८०
  - ३.११. पशु बधशाला र मासु जाँच ऐन, २०५५ र नियमावली, २०५७
  - ३.१२. पशु बधशाला र मासु जाँच ऐन, २०७५ (प्रदेश)
  - ३.१३. जलचर संरक्षण ऐन, २०१७
  - ३.१४. दाना पदार्थ ऐन, २०३३ र नियमावली, २०४१
  - ३.१५. प्रदेश दाना पदार्थ ऐन, २०७५ (प्रदेश)
  - ३.१६. बर्ड फ्लु नियन्त्रण नियमावली, २०७८
  - ३.१७. एक स्वास्थ्य रणनीति, २०७६ र One Health Approach सम्बन्धी जानकारी
  - ३.१८. पशुपंक्षी/मत्स्य अनुसन्धानको संरचना तथा भूमिका
  - ३.१९. नेपालमा पशुपंक्षी तथा मत्स्य पालनको संक्षिप्त इतिहास तथा वर्तमान अवस्था
  - ३.२०. चालु आवधिक योजनामा पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकासको उद्देश्य, नीति तथा मत्स्य र पशुपंक्षी क्षेत्रगत विकास कार्यक्रमको प्राथमिकता, लक्ष्य एवं कार्यान्वयन रणनीति
  - ३.२१. लुम्बिनी प्रदेशको चालु आवधिक योजनामा पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकासको उद्देश्य, नीति तथा मत्स्य र पशुपंक्षी क्षेत्रगत विकास कार्यक्रमको प्राथमिकता, लक्ष्य एवं कार्यान्वयन रणनीति
  - ३.२२. नेपालको अर्थ तन्त्रमा पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकासको महत्त्व
  - ३.२३. पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रममा ऋण, बिमा, उत्पादन सामग्री, औजार तथा उपकरण, बजार तथा मूल्य व्यवस्था
  - ३.२४. पशुपंक्षी तथा मत्स्य जन्य वस्तुहरूको उत्पादन लागत तथा मूल्य निर्धारण
  - ३.२५. पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकासमा सरकारी, सहकारी तथा निजी क्षेत्रको भूमिका
  - ३.२६. पशुपंक्षी तथा मत्स्यको दिगो एवं व्यवसायिक उत्पादन वृद्धिको लागि अपनाइने उत्पादन र उत्पादनोपरान्त प्रशोधन (पोष्ट हार्भेष्ट) प्रविधि

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभेलपमेण्ट समूह, पाँचौं तह वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- ३.२७. पशु सेवा प्रसारको महत्व, सीमितता र प्रभावकारीता
- ३.२८. पशुपंक्षी/मत्स्य प्रसारका विभिन्न तरिकाहरू र तिनको तुलनात्मक फाइदा र सीमितता
  - ३.२८.१. व्यक्तिगत तरिका (Individual method)
  - ३.२८.२. समुहगत तरिका (Group method)
  - ३.२८.३. सामुदायिक तरिका (Community method)
- ३.२९. पशुपंक्षी/मत्स्य विकासमा समुह पद्धती प्रकृया र कार्यान्वयन तथा अगुवा कृषक छनौटको आधार, भूमिका र परिचालन
- ३.३०. पशुपंक्षी/मत्स्य विकास कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा स्थानिय तहमा प्रोफाइलको महत्व तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन स्तरमा सुपरिवेक्षण अनुगमन एवं मूल्यांकनको भूमिका
- ३.३१. नेपालको पशुपंक्षी/मत्स्य विकास कार्यक्रमका प्रमुख समस्याहरू
- ३.३२. पशुपंक्षी/ मत्स्य विकासका लागि तालिम तथा संचार कार्यक्रमको भूमिका
- ३.३३. पशुपंक्षी/मत्स्यविकास कार्यक्रममा स्थानीय तहको भूमिका
- ३.३४. पशुपंक्षी/मत्स्य विकासमा ग्रामिण पूर्वाधार सिँचाई, कृषि सडक आदिको महत्व
- ३.३५. आधारभूत प्रयोगशाला उपकरणहरू तथा निर्मलीकरणका तरिकाहरू
- ३.३६. OIE/WOAH (विश्व पशु स्वास्थ्य संगठन) सम्बन्धी जानकारी

४. भेटेरिनरी

- ४.१. आन्तरिक परजीवी (Internal Parasite):- नाम्ले जुका (Liverfluke), गोलो जुका (Round Worm), फिते जुका (Tape Worm), कक्सिडियोसिस (Coccidiosis) र रक्त परजीवि (Blood protozoan diseases)का प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
- ४.२. बाह्य परजीवी (External Parasite):- किर्ना (Tick), जुम्मा (Tick), उपियाँ (Fleas) तथा लुतो (Mange) का प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
- ४.३. प्रमुख ब्याक्टेरियल रोगहरू (Bacterial Diseases) :- भ्यागुते रोग (Haemorrhagic Septicaemia), पटके रोग (Anthrax), चरचरे रोग (Black-Quarter), इन्टेरोटोक्सेमिया (Enterotoxemia), थुनेलो (Mastitis), क्षयरोग र जोन्स रोग (Tuberculosis & John's Disease), काफ स्कोर र कोलिव्यासिलोसिस (Calf Scour & Colibacillosis), फाउल टाइफाइड (Fowl typhoid), कुखुराको हैजा (Fowl Cholera), पुल्लोरम (Pullorum), खुर कुहिने रोग (Foot Rot), ब्रुसेलोसिस (Brucellosis), ग्ल्याण्डर्स (Glanders) तथा माइकोप्लाज्मोसिस (Mycoplasmosis) का लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
- ४.४. प्रमुख भाइरल रोगहरू (Viral Diseases) :- गौगोटी (Rinderpest), पि.पि.आर (PPR), एभियन ईन्फ्लुएन्जा (Avian Influenza), एभियन लिम्फोइड ल्युकोसिस (Avian lymphoid leucosis), खोरेत (Foot & Mouth Disease), लम्पी स्किन डिजिज (Lumpy skin Disease), रेबिज (Rabies), स्वाईन फिभर (Swine Fever), अफ्रिकन स्वाईन फिभर (African Swine Fever) कुखुराको विफर (Fowl Pox), गम्बोरो (Gumboro), रानीखेत (Ranikhet) तथा म्यारेक्स रोग (Mareks Disease) का लक्षण, निदान, उपचार तथा रोकथाम
- ४.५. प्रजनन सम्बन्धी (Reproductive Disorders): विकृति तथा समस्याहरूको कारण, लक्षण, उपचार तथा रोकथाम
  - ४.५.१. साल नझर्ने (Retention of Placenta)
  - ४.५.२. तुहिने (Abortion)
  - ४.५.३. डिस्टोक्रिया (Dystokia)
  - ४.५.४. संक्रामक रोगहरूबाट हुने बाँझोपन
  - ४.५.५. पौष्टिक तत्वहरूको कमी बाट हुने बाँझोपन
- ४.६. जुनोटिक रोगहरू (Zoonotic diseases): Milk borne diseases र Meat borne diseases
- ४.७. पशुपंक्षीमा भिटामिन र मिनरलको कमिबाट हुने (Vitamins & mineral deficiency Diseases)

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह, पाँचौ तह वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

४.८. गाई भैंसीका मेटाबोलिक रोगहरू (Metabolic diseases of Cattle and Buffaloes) :- Milk fever, Ketosis र Downers cow syndrome

४.९. दुसि तथा दुसि जन्यपर्दाथबाट हुने रोगहरू (Fungal and mycotoxic diseases)

४.१०. आधारभूत प्रयोगशाला उपकरणहरू तथा निर्मलीकरणका तरिकाहरू

५. लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट

५.१. निम्न गाई भैंसीका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन

५.१.१. उन्नतजात: जर्सी, होलिस्टन फ्रिजियन, ब्राउन स्वीस, हरियाना

५.१.२. स्थानीयजात: अच्छामी, लुलु, खैला र चौरी

५.१.३. उन्नतजात: मुर्गा, नीली राभी भैंसी

५.१.४. स्थानीयजात: लिमे, पारकोटे र गड्डी

५.२. निम्न उन्नत तथा स्थानीय बाखाका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू

५.२.१. जमुनापारी, वीयर, बारबरी, सानेन्, च्याँग्रा, सिन्हाल, खरी (पहाडी), तराई बाखा

५.३. निम्न उन्नत तथा स्थानीय भेडाका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू

५.३.१. उन्नत नश्व: रामबुलेट, पोलवर्थ, बोर्डरलाइसेस्टर, रोमनी, मेरिनो

५.३.२. स्थानीय नश्व: भ्यागलुङ्ग, बरुवाल, कागे, लामपुच्छे

५.४. निम्न उन्नत तथा स्थानीय सुंगुरका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू

५.४.१. उन्नत जात: ल्याण्डरेस, योर्कशायर, ह्याम्पशायर, ड्युरक

५.४.२. स्थानीय जात: च्वाँचे र हुराका शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू

५.५. उन्नत जातका कुखुराहरूस् न्यू हेम्पशायर, अष्ट्रालोर्प, व्हाईट लेगहर्न गिरीराज तथा स्थानीय जातको कुखुरा साकिनी, घाँटी खुइलेको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू

५.६. खरायो: ऊन तथा मासुको लागि पालिने खरायोका जातहरू र तिनीहरूको विशेषता

५.७. पशुपन्छीका भाले तथा पोथी प्रजनन अंगबारे जानकारी तथा पशुपंक्षी प्रजननका लागि छनौट तथा प्रजनन विधि

५.८. भाले खोजेको पोथीको लक्षण तथा प्रजनन गराउने उपयुक्त समय

५.९. कृत्रिम गर्भाधान विधि, पशु प्रजननको महत्व, कृत्रिम गर्भाधान कार्यमा उपयोग हुने उपकरणहरूको नाम तथा प्रयोग विधि, Estrus Cycle, प्रजनन संग सम्बन्धित गाई भैंसीको शरीरबाट निस्कने हरमोन बारे साधारण जानकारी

५.१०. पौष्टिक तत्वहरूको वर्गीकरण: कार्बोहाइड्रेट, प्रोटीन, चिल्लो पदार्थ, भिटामिन र खनिज पदार्थ तथा प्रत्येकको तत्वका गुणहरू

५.११. पशुपंक्षीहरूको लागि संतुलित दाना तयार गर्ने विधि

५.१२. घाँसपात संरक्षण: घाँस सुकाउने विधि (Hay), साइलेज बनाउने विधि, महत्व र गुणहरू

५.१३. परालमा युरिया प्रयोग गर्ने विधि र उपयोगिता

५.१४. उन्नत चरन घाँस तथा घाँस खेती तरीका

५.१५. कोसे घाँस (Leguminous): स्टाइलो, बरसिम, कुड्जु, सिराट्रो, सेन्ट्रो, बोडी (Cowpea), व्हाइट क्लोभर, रेडक्लोभर, कोटे, लुसर्न, डेस्मोडियम, केराउ, भेच

५.१६. घाँस:— नेपियर, पारा, सेटारिया, किक्कियु, राइग्रास, कक्सफुट, जै, पासपलम, मोलाटो, सम्बासेटारीया

५.१७. डाले घाँस:—इपिलइपिल, वडहर, कोइरालो, टाँकी, काभ्रो, पाखुरी, किम्बु, दबदवे, पैयू, बकाइनो, निभारो, भिमसेन पाती, बैस, भोटेपिपल, बाँस

५.१८. प्रचलित तथा उन्नत व्यवस्था अनुसार पशुपंक्षीको गोठ र खोर बनाउन ध्यान दिनुपर्ने आधारहरू (गाई, भैंसी, बाखा, भेडा, सुंगुर, कुखुरा, खरायो)

५.१९. विभिन्न पशुपंक्षीको भाले, माउ तथा बच्चाको स्याहार सुसार तथा आहाराको व्यवस्था

५.२०. पशुपंक्षीको गोठ, खोर सफा सुगंध राख्ने र जैविक सुरक्षा (Bio-security) विधि

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभेलपमेण्ट समूह, पाँचौ तह वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

५.२१. दुग्ध प्रशोधन गर्ने विधि

५.२२. क्रिम, बटर, चिज, कुरौनी, घीउ, आइसक्रिम, दही, छुर्पी, पनिर बनाउने विधि

६. फिसरिज

६.१. माछाको बाह्य स्वरूप (External morphology) र विभिन्न अङ्गहरूको क्रिया प्रणाली

६.२. माछाको भित्री अङ्गहरूको बनावट र अङ्गहरूको क्रिया प्रणाली

६.३. नेपालको मत्स्य पालनमा रहेका स्वदेशी तथा विदेशी माछाका प्रजातिहरूबारे जानकारी

६.४. मत्स्य पालनका विभिन्न प्रणालीहरू : मोनोकल्चर, पोलिकल्चर र एकीकृत मत्स्यपालन

६.५. मत्स्य पालन फार्म निर्माणको लागि आवश्यक पूर्वाधार, स्थल छनौट, डिजाइन तथा इस्टिमेट

६.६. पुराना तथा नयाँ पोखरीमा माछा पालन गर्ने तरिका, समस्या तथा समाधानका उपायहरू

६.७. मत्स्य पालन व्यवसायमा विभिन्न प्रयोजनका लागि आवश्यक पर्ने पोखरीहरू (माउ माछा पोखरी, खाने माछा पोखरी, निर्सङ्ग र रियरिङ्ग पोखरी) को प्रयोग तथा व्यवस्थापन

६.८. मत्स्य पालन व्यवसायका लागि पानीको भौतिक, रासायनिक र जैविक गुणहरू तथा त्यसको जाँच

६.९. माउ माछाको गुणहरू, छनौट प्रक्रिया, स्टकिङ्ग र व्यवस्थापन तरिका

६.१०. माछा प्रजननबारे जानकारी (प्राकृतिक र कृत्रिम)

६.११. कृत्रिम मत्स्य प्रजननका लागि आवश्यक ह्याचरीका पूर्वाधारहरू, त्यसको निर्माण र प्रयोग

६.१२. मत्स्य विज उत्पादन — भुसुना भुरा, सानो भुरा, ठूलो भुरा तथा एक वर्षीय भुरा उत्पादन प्रविधि

६.१३. विभिन्न साइजका माछा ढुवानी गर्ने तरिकाहरू

६.१४. खाने माछा उत्पादनको व्यवस्थापन र प्रविधि

६.१५. माछाको लागि आवश्यक पौष्टिक तत्व तथा मत्स्य पालनका लागि प्राकृतिक तथा कृत्रिम आहार बारे जानकारी तथा व्यवस्थापन

६.१६. माछा उत्पादन पद्धतिहरू — सामान्य पद्धति, उन्नत पद्धति र सघन पद्धति

६.१७. प्राकृतिक जलाशयमा मत्स्य पालन — पिँजडामा मत्स्य पालन, इन्क्लोजरमा मत्स्य पालन, घोलमा मत्स्य पालन प्रविधि

६.१८. चिसो पानीमा मत्स्य पालन पद्धती र तरिकाहरू

६.१९. माछा मार्ने, समात्रे विभिन्न साधन तथा उपकरणहरू र त्यसको प्रयोग गर्ने तरिका

६.२०. माछामा लाग्ने विभिन्न रोग तथा परजिविहरूको प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार र रोकथाम

६.२१. माछामा पौष्टिक तत्वको कमिले हुने रोगहरू र नियन्त्रणका उपायहरू

६.२२. पानीमा घुलित अक्सिजनको कमीबाट हुने प्रमुख समस्याहरू र व्यवस्थापन

६.२३. माछा संरक्षण तथा प्रशोधन प्रविधि

६.२४. मत्स्य पालनमा जैविक सुरक्षा (Bio-security) को महत्व

६.२५. जलीय किरा र तिनको व्यवस्थापन

६.२६. असल मत्स्य पालन अभ्यास तथा मत्स्य पालनमा जैविक सुरक्षा

६.२७. मत्स्य पालन सम्बन्धी नवीनतम प्रविधि (एक लिङ्ग एक टिलापिया पालन प्रविधि/पङ्गासिसस सघन पालन प्रविधि बायोफलक मत्स्य पालन प्रविधि)

६.२८. मत्स्य तथ्यांक (राष्ट्रिय/ उत्पादन/उत्पादकत्व/जलाशय क्षेत्रफल/ राष्ट्रिय योगदान)

६.२९. माछामा उपलब्धि हुन पोषण सम्बन्धी जानकारी

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभेलपमेण्ट समूह, पाँचौ तह वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

द्वितीय पत्र (Paper II)

सेवा सम्बन्धित कार्य ज्ञान (Job Based-Knowledge)

पूर्णाङ्क १००

खण्ड क (Section A):

५० अङ्क

१. कृषि, पशुपंक्षी सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था र पशुपंक्षी तथा मत्स्यका प्राविधिक पक्षहरू २५ अङ्क
- १.१. नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको कृषि सम्बन्धी संगठन संरचना बारेमा जानकारी
  - १.२. कृषि पशुपन्ध्री तथा मत्स्य विकास कार्यक्रम तर्जुमाका आधार र एकीकृत कृषि प्रसार सेवा कार्यक्रम
  - १.३. जलवायु परिवर्तन र यसले नेपालको कृषि क्षेत्रमा पुर याएका असर/प्रभावहरू र न्यूनीकरणका उपायहरू
  - १.४. दिगो कृषि विकासका सिद्धान्तहरू
  - १.५. कृषि विकास रणनीति २०१५-२०३५ र यसका विशेषताहरू
  - १.६. विद्यमान वीउ विजन, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन, जैविक विशेषता संरक्षण नीतिका मूलभूत विशेषताहरू
  - १.७. पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, २०५५ र नियमावली, २०५६
  - १.८. पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, २०७५ (प्रदेश)
  - १.९. पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा व्यवसायी परिषद् ऐन, २०७९ र नियमावली, २०८०
  - १.१०. पशु बधशाला र मासु जाँच ऐन, २०५५ र नियमावली, २०५७
  - १.११. पशु बधशाला र मासु जाँच ऐन, २०७५ (प्रदेश)
  - १.१२. जलचर संरक्षण ऐन, २०१७
  - १.१३. दाना पदार्थ ऐन, २०३३ र नियमावली, २०४१
  - १.१४. प्रदेश दाना पदार्थ ऐन, २०७५ (प्रदेश)
  - १.१५. बर्ड फ्लु नियन्त्रण नियमावली, २०७८
  - १.१६. एक स्वास्थ्य रणनीति, २०७६ र One Health Approach सम्बन्धी जानकारी
  - १.१७. पशुपंक्षी/मत्स्य अनुसन्धानको संरचना तथा भूमिका
  - १.१८. नेपालमा पशुपंक्षी तथा मत्स्य पालनको संक्षिप्त इतिहास तथा वर्तमान अवस्था
  - १.१९. चालु आवधिक योजनामा पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकासको उद्देश्य, नीति तथा मत्स्य र पशुपंक्षी क्षेत्रगत विकास कार्यक्रमको प्राथमिकता, लक्ष्य एवं कार्यान्वयन रणनीति
  - १.२०. लुम्बिनी प्रदेशको चालु आवधिक योजनामा पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकासको उद्देश्य, नीति तथा मत्स्य र पशुपंक्षी क्षेत्रगत विकास कार्यक्रमको प्राथमिकता, लक्ष्य एवं कार्यान्वयन रणनीति
  - १.२१. नेपालको अर्थ तन्त्रमा पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकासको महत्व
  - १.२२. पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रममा ऋण, बिमा, उत्पादन सामग्री, औजार तथा उपकरण, बजार तथा मुल्य व्यवस्था
  - १.२३. पशुपंक्षी तथा मत्स्य जन्य वस्तुहरूको उत्पादन लागत तथा मूल्य निर्धारण
  - १.२४. पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकासमा सरकारी, सहकारी तथा नीजि क्षेत्रको भूमिका
  - १.२५. पशुपंक्षी तथा मत्स्यको दिगो एवं व्यवसायिक उत्पादन वृद्धिको लागि अपनाइने उत्पादन र उत्पादनोपरान्त प्रशोधन (पोष्ट हार्भेष्ट) प्रविधि
  - १.२६. पशु सेवा प्रसारको महत्व, सीमितता र प्रभावकारीता
  - १.२७. पशुपंक्षी/मत्स्य प्रसारका विभिन्न तरिकाहरू र तिनको तुलनात्मक फाइदा र सीमितता
    - १.२७.१. व्यक्तिगत तरिका (Individual method)
    - १.२७.२. समुहगत तरिका (Group method)
    - १.२७.३. सामुदायिक तरिका (Community method)
  - १.२८. पशुपंक्षी/मत्स्य विकासमा समुह पद्धती प्रकृया र कार्यान्वयन तथा अगुवा कृषक छनौटको आधार, भूमिका र परिचालन

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह, पाँचौं तह वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- १.२९. पशुपंक्षी/मत्स्य विकास कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा स्थानिय तहमा प्रोफाइलको महत्व तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन स्तरमा सुपरिवेक्षण अनुगमन एवं मूल्यांकनको भूमिका
- १.३०. नेपालको पशुपंक्षी/मत्स्य विकास कार्यक्रमका प्रमुख समस्याहरू
- १.३१. पशुपंक्षी/ मत्स्य विकासका लागि तालिम तथा संचार कार्यक्रमको भूमिका
- १.३२. पशुपंक्षी/मत्स्यविकास कार्यक्रममा स्थानीय तहको भूमिका
- १.३३. पशुपंक्षी/मत्स्य विकासमा ग्रामिण पूर्वाधार सिँचाई, कृषि सडक आदिको महत्व
- १.३४. आधारभूत प्रयोगशाला उपकरणहरू तथा निर्मलीकरणका तरीकाहरू
- १.३५. OIE/WOAH (विश्व पशु स्वास्थ्य संगठन) सम्बन्धी जानकारी

२. भेटेरिनरी

२५ अङ्क

- २.१. आन्तरिक परजीवी (Internal Parasite):- नाम्ले जुका (Liverfluke), गोलो जुका (Round Worm), फिते जुका (Tape Worm), कक्सिडियोसिस (Coccidiosis) र रक्त परिजीवि (Blood protozoan diseases)का प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
- २.२. बाह्य परजीवी (External Parasite):- किर्ना (Tick), जुम्मा (Tick), उपियाँ (Fleas) तथा लुतो (Mange) का प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
- २.३. प्रमुख ब्याक्टेरियल रोगहरू (Bacterial Diseases):- भ्यागुते रोग (Haemorrhagic Septicaemia), पटके रोग (Anthrax), चरचरे रोग (Black-Quarter), इन्टेरोटोक्सेमिया (Enterotoxemia), थुनेलो (Mastitis), क्षयरोग र जोन्स रोग (Tuberculosis & John's Disease), काफ स्कोर र कोलिव्यासिलोसिस (Calf Scour & Colibacillosis), फाउल टाइफाइड (Fowl typhoid), कुखुराको हैजा (Fowl Cholera), पुल्लोरम (Pullorum), खुर कुहिने रोग (Foot Rot), ब्रुसेलोसिस (Brucellosis), ग्ल्याण्डर्स (Glanders) तथा माइकोप्लाज्मोसिस (Mycoplasmosis) का लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
- २.४. प्रमुख भाइरल रोगहरू (Viral Diseases):- गौगोटी (Rinderpest), पि.पि.आर (PPR), एभियन ईन्फ्लुएन्जा (Avian Influenza), एभियन लिम्फोइड ल्युकोसिस (Avian lymphoid leucosis), खोरैत (Foot & Mouth Disease), लम्पी स्किन डिजिज (Lumpy skin Disease), रेबिज (Rabies), स्वाईन फिभर (Swine Fever), अफ्रिकन स्वाईन फिभर (African Swine Fever) कुखुराको विफर (Fowl Pox), गम्बोरो (Gumboro), रानीखेत (Ranikhet) तथा म्यारेक्स रोग (Mareks Disease) का लक्षण, निदान, उपचार तथा रोकथाम
- २.५. प्रजनन सम्बन्धी (Reproductive Disorders): विकृति तथा समस्याहरूको कारण, लक्षण, उपचार तथा रोकथाम
  - २.५.१. साल नझर्ने (Retention of Placenta)
  - २.५.२. तुहिने (Abortion)
  - २.५.३. डिस्टोक्रिया (Dystokia)
  - २.५.४. संक्रामक रोगहरूबाट हुने बाँझोपन
  - २.५.५. पौष्टिक तत्वहरूको कमी बाट हुने बाँझोपन
- २.६. जुनोटिक रोगहरू (Zoonotic diseases): Milk borne diseases र Meat borne diseases
- २.७. पशुपंक्षीमा भिटामिन र मिनरलको कमिबाट हुने (Vitamins & mineral deficiency Diseases)
- २.८. गाइ भैंसीका मेटाबोलिक रोगहरू (Metabolic diseases of Cattle and Buffaloes):- Milk fever, Ketosis र Downers cow syndrome
- २.९. दुसि तथा दुसि जन्यपर्दाथबाट हुने रोगहरू (Fungal and mycotoxic diseases)
- २.१०. आधारभूत प्रयोगशाला उपकरणहरू तथा निर्मलीकरणका तरीकाहरू

३. लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट

२५ अङ्क

- ३.१. निम्न गाई भैंसीका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन
  - ३.१.१. उन्नतजात: जर्सी, होलिस्टन फ्रिजियन, ब्राउन स्वीस, हरियाना

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभेलपमेण्ट समूह, पाँचौ तह वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- ३.१.२. स्थानीयजात: अच्छामी, लुलु, खैला र चौरी
- ३.१.३. उन्नतजात: मुर्दा, नीली राभी भैंसी
- ३.१.४. स्थानीयजात: लिमे, पारकोटे र गड्डी
- ३.२. निम्न उन्नत तथा स्थानीय बाखाका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
  - ३.२.१. जमुनापारी, वोयर, बारबरी, सानेन्, च्यांग्रा, सिन्हाल, खरी (पहाडी), तराई बाखा
- ३.३. निम्न उन्नत तथा स्थानीय भेडाका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
  - ३.३.१. उन्नत नश्ल: रामबुलेट, पोलवर्थ, बोर्डरलाइसेस्टर, रोमनी, मेरिनो
  - ३.३.२. स्थानीय नश्ल: भ्यागलुङ्ग, बरुवाल, कागे, लामपुच्छे
- ३.४. निम्न उन्नत तथा स्थानीय सुंगुरका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
  - ३.४.१. उन्नत जात: ल्याण्डरेस, योर्कशायर, ह्याम्पशायर, ड्युरक
  - ३.४.२. स्थानीय जात: च्वाँचे र हुराका शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
- ३.५. उन्नत जातका कुखुराहरूस् न्यू हेम्पशायर, अष्ट्रालोर्प, व्हाईट लेगहर्न गिरीराज तथा स्थानीय जातको कुखुरा साकिनी, घाँटी खुइलेको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू
- ३.६. खरायो: ऊन तथा मासुको लागि पालिने खरायोका जातहरू र तिनीहरूको विशेषता
- ३.७. पशुपन्छीका भाले तथा पोथी प्रजनन अंगबारे जानकारी तथा पशुपंक्षी प्रजननका लागि छनौट तथा प्रजनन विधि
- ३.८. भाले खोजेको पोथीको लक्षण तथा प्रजनन गराउने उपयुक्त समय
- ३.९. कृत्रिम गर्भाधान विधि, पशु प्रजननको महत्व, कृत्रिम गर्भाधान कार्यमा उपयोग हुने उपकरणहरूको नाम तथा प्रयोग विधि, Estrus Cycle, प्रजनन संग सम्बन्धित गाई भैंसीको शरीरबाट निस्कने हरमोन बारे साधारण जानकारी
- ३.१०. पौष्टिक तत्वहरूको वर्गीकरण: कार्बोहाइड्रेट, प्रोटीन, चिल्लो पदार्थ, भिटामिन र खनिज पदार्थ तथा प्रत्येकको तत्वका गुणहरू
- ३.११. पशुपंक्षीहरूको लागि संतुलित दाना तयार गर्ने विधि
- ३.१२. घाँसपात संरक्षण: घाँस सुकाउने विधि (Hay), साइलेज बनाउने विधि, महत्व र गुणहरू
- ३.१३. परालमा युरिया प्रयोग गर्ने विधि र उपयोगिता
- ३.१४. उन्नत चरन घाँस तथा घाँस खेती तरिका
- ३.१५. कोसे घाँस (Leguminous): स्टाइलो, बरसिम, कुड्जु, सिराट्रो, सेन्ट्रो, बोडी (Cowpea), व्हाइट क्लोभर, रेडक्लोभर, कोटे, लुसर्न, डेस्मोडियम, केराउ, भेच
- ३.१६. घाँस:— नेपियर, पारा, सेटारिया, किक्क्यू, राइग्रास, कक्सफुट, जै, पासपलम, मोलाटो, सम्वासेटारीया
- ३.१७. डाले घाँस:—इपिलइपिल, वडहर, कोइरालो, टाँकी, काभ्रो, पाखुरी, किम्बु, दबदबे, पैयू, बकाइनो, निभारो, भिमसेन पाती, बैस, भोटेपिपल, बाँस
- ३.१८. प्रचलित तथा उन्नत व्यवस्था अनुसार पशुपंक्षीको गोठ र खोर बनाउन ध्यान दिनुपर्ने आधारहरू (गाई, भैंसी, बाखा, भेडा, सुंगुर, कुखुरा, खरायो)
- ३.१९. विभिन्न पशुपंक्षीको भाले, माउ तथा बच्चाकोस्याहार सुसार तथा आहाराको व्यवस्था
- ३.२०. पशुपंक्षीको गोठ, खोर सफा सुगंध राख्ने र जैविक सुरक्षा (Bio-security) विधि
- ३.२१. दुग्ध प्रशोधन गर्ने विधि
- ३.२२. क्रिम, बटर, चिज, कुरौनी, घीउ, आइसक्रिम, दही, छुर्पी, पनिर बनाउने विधि

४. फिसरिज

२५ अङ्क

- ४.१. माछाको वाह्य स्वरूप (External morphology) र विभिन्न अङ्गहरूको क्रिया प्रणाली
- ४.२. माछाको भित्री अङ्गहरूको वनावट र अङ्गहरूको क्रिया प्रणाली
- ४.३. नेपालको मत्स्य पालनमा रहेका स्वदेशी तथा विदेशी माछाका प्रजातिहरूबारे जानकारी

प्रदेश लोक सेवा आयोग

लुम्बिनी प्रदेश

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गत कृषि सेवाका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभेलपमेण्ट समूह, पाँचौ तह वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- ४.४. मत्स्य पालनका विभिन्न प्रणालीहरू : मोनोकल्चर, पोलिकल्चर र एकीकृत मत्स्यपालन
- ४.५. मत्स्य पालन फार्म निर्माणको लागि आवश्यक पूर्वाधार, स्थल छनौट, डिजाइन तथा इस्टिमेट
- ४.६. पुराना तथा नयाँ पोखरीमा माछा पालन गर्ने तरिका, समस्या तथा समाधानका उपायहरू
- ४.७. मत्स्य पालन व्यवसायमा विभिन्न प्रयोजनका लागि आवश्यक पर्ने पोखरीहरू (माउ माछा पोखरी, खाने माछा पोखरी, निर्सङ्ग र रियरिङ्ग पोखरी) को प्रयोग तथा व्यवस्थापन
- ४.८. मत्स्य पालन व्यवसायका लागि पानीको भौतिक, रासायनिक र जैविक गुणहरू तथा त्यसको जाँच
- ४.९. माउ माछाको गुणहरू, छनौट प्रक्रिया, स्टकिङ्ग र व्यवस्थापन तरिका
- ४.१०. माछा प्रजननबारे जानकारी (प्राकृतिक र कृत्रिम)
- ४.११. कृत्रिम मत्स्य प्रजननका लागि आवश्यक ह्याचरीका पूर्वाधारहरू, त्यसको निर्माण र प्रयोग
- ४.१२. मत्स्य विज उत्पादन — भुसुना भुरा, सानो भुरा, ठूलो भुरा तथा एक वर्षीय भुरा उत्पादन प्रविधि
- ४.१३. विभिन्न साइजका माछा ढुवानी गर्ने तरिकाहरू
- ४.१४. खाने माछा उत्पादनको व्यवस्थापन र प्रविधि
- ४.१५. माछाको लागि आवश्यक पौष्टिक तत्व तथा मत्स्य पालनका लागि प्राकृतिक तथा कृत्रिम आहार बारे जानकारी तथा व्यवस्थापन
- ४.१६. माछा उत्पादन पद्धतिहरू — सामान्य पद्धति, उन्नत पद्धति र सघन पद्धति
- ४.१७. प्राकृतिक जलाशयमा मत्स्य पालन — पिँजडामा मत्स्य पालन, इन्क्लोजरमा मत्स्य पालन, घोलमा मत्स्य पालन प्रविधि
- ४.१८. चिसो पानीमा मत्स्य पालन पद्धती र तरिकाहरू
- ४.१९. माछा मार्ने, समात्रे विभिन्न साधन तथा उपकरणहरू र त्यसको प्रयोग गर्ने तरिका
- ४.२०. माछामा लाग्ने विभिन्न रोग तथा परजिविहरूको प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार र रोकथाम
- ४.२१. माछामा पौष्टिक तत्वको कमिले हुने रोगहरू र नियन्त्रणका उपायहरू
- ४.२२. पानीमा घुलित अक्सिजनको कमीबाट हुने प्रमुख समस्याहरू र व्यवस्थापन
- ४.२३. माछा संरक्षण तथा प्रशोधन प्रविधि
- ४.२४. मत्स्य पालनमा जैविक सुरक्षा (Bio-security) को महत्व
- ४.२५. जलीय किरा र तिनको व्यवस्थापन
- ४.२६. असल मत्स्य पालन अभ्यास तथा मत्स्य पालनमा जैविक सुरक्षा
- ४.२७. मत्स्य पालन सम्बन्धी नवीनतम प्रविधि (एक लिङ्ग एक टिलापिया पालन प्रविधि/पङ्गासिसस सघन पालन प्रविधि बायोफलक मत्स्य पालन प्रविधि)
- ४.२८. मत्स्य तथ्यांक (राष्ट्रिय/ उत्पादन/उत्पादकत्व/जलाशय क्षेत्रफल/ राष्ट्रिय योगदान)
- ४.२९. माछामा उपलब्ध हुने पोषण सम्बन्धी जानकारी

*****